

ПРИНЦИПИ ТА ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Протягом усього свого існування людина займалась певними справами, результатами яких були як матеріальні, так і нематеріальні речі та вироби. Треба відзначити, що постійно знаходились люди, які мали намір неправомірно скористатися результатами діяльності інших. Боротися з крадіжками матеріальних об'єктів людство навчилося дуже давно. Історії відомі приклади древніх законів, метою яких було покарання крадіїв, які мали намір протизаконно набути авторського права, адже за таким видом власності, як авторське право, було дуже складно слідкувати та контролювати законність її використання.

Сучасна людина постійно стикається з авторським правом, сама цього не підозрюючи. Ми читаємо книжки, дивимось кінофільми, слухаємо музику — усе це є незначною частиною того, що охоплює авторське право. Саме тому всебічне вивчення цього питання є необхідним.

На нашу думку, захист прав автора на сьогоднішні є дуже актуальною темою для розгляду, оскільки порушення авторського права має місце у багатьох випадках. Досліджуючи проблему захисту авторського права, варто більшу увагу звернути на порушення прав авторів творів. Яскравим прикладом є твори великої письменниці Ліни Василівни Костенко, які трактують як «суспільне надбання», тим самим порушуючи його права. Відповідно до ч. 2 ст. 28 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [2] визначено, що авторське право діє протягом усього життя автора і 70 років після його смерті, крім випадків, передбачених цією статтею, але говорячи про твори Тараса Шевченка — це перш за все велика неповага до творця.

Майнові права автора мають визначений законом строк дії — вони діють протягом життя автора та 70 років після його смерті, як вже було зазначено, що відліковується із 1 січня року, наступного за роком смерті автора чи останнього зі співавторів, крім випадків, передбачених законом.

Певні особливості щодо строків дії майнових прав автора встановлено для творів, оприлюднених анонімно або під псевдонімом. У таких випадках строк дії майнових авторських прав закінчується через 70 років після того, як твір було оприлюднено. Якщо авторство твору, оприлюдненого анонімно або під псевдонімом, розкривається не пізніше ніж через 70 років після оприлюднення твору, строк дії майнових прав автора закінчується через 70 років після його смерті.

Строк дії майнових прав автора визначається у таких випадках окремо для кожної оприлюдненої частини твору. Авторське право на твори помертвих реабілітованих авторів діє протягом 70 років після їх реабілітації [3, с. 28].

Права автора існують усюди, починаючи із віршів та закінчуючи музичними композиціями. Права автора є різні, але вони пов'язані між собою. Для того, щоб брати витяги зі статей, доповідей, рефератів та всебічних джерел, обов'язково треба вказувати ім'я автора та його роботу, яка була використана.

Виходячи з реального стану речей, система захисту прав авторського права, що склалася в Україні, потребує радикального і невідкладного перегляду й удосконалення. Не можна стверджувати, що наша держава у цій сфері нічого не робить. Права інтелектуальної власності регулюються статтею 54 Конституції України [1], ЦК, АК, КК, ЗУ «Про авторське право і суміжні права».

Аксіомою авторського права є те, що тільки власник авторського права має виключне право на використання твору, а всі інші особи мають право використовувати твір лише за згодою власника авторського права.

Захист авторської власності не досягає мети, не забезпечує надійного та ефективного захисту права інтелектуальної власності. Ці проблеми потребують спеціального дослідження.

Проте, на сьогодні існує система захисту прав авторського права відповідно до законодавства України про інтелектуальну власність та загальних засад захисту прав. У світовій практиці захист прав авторського права прийнято поділяти на два види — юрисдикційний і неюрисдикційний.

Юрисдикційний захист прав авторського права здійснюється у судовому порядку судами та іншими уповноваженими на це державними органами. Сутність цього захисту полягає у тому, що суб'єкт авторського права, право якого порушене, звертається до уповноваженого державного органу за захистом, який у разі необхідності і надає такий захист.

У свою чергу юрисдикційний спосіб захисту прав авторського права поділяється на окремі види: цивільно-правовий, кримінально-правовий і адміністративно-правовий. Крім того, цивільно-правовий спосіб включає в себе загальні і спеціальні засоби правового захисту авторського права.

Юрисдикційний спосіб захисту прав авторського права здійснюється судами та іншими уповноваженими на це державними органами. Переважна більшість спорів з приводу авторського права і суміжних та патентних прав розглядаються судами загальної компетенції. Спеціалізованих патентних судів Україна поки що не має [3].

Незважаючи на окремі недоліки системи охорони прав на авторського права, що склалася в Україні, в цілому можна стверджувати, що зазначена система відповідає міжнародним стандартам і може забезпечити належну охорону прав на об'єкти інтелектуальної власності. Але такої оцінки не можна дати системі захисту прав авторського права. Більше того, є всі підстави стверджувати, що захист прав авторського права не відповідає сучасним вимогам, особливо він не забезпечує надійного й ефективного захисту інтелектуальної власності. Засоби масової інформації буквально переповнені повідомленнями про порушення авторських прав. Масштаби порушення прав авторського права в Україні настільки зросли, що до нашої держави починають застосовувати економічні санкції.

Останнім часом зростає актуальність посилення захисту авторського права і суміжних прав. Це зумовлюється двома основними чинниками. Перший чинник полягає у тому, що інтенсивно зростає вартість об'єктів авторського права і суміжних прав, неправомірним використанням яких можна одержати значні доходи. Другий чинник зумовлений появою нових технологій відтворення і використання охоронюваних законом об'єктів авторського права. Ця проблема ускладнюється тим, що такі неправомірні дії часто залишаються поза контролем відповідних органів. Великі прибутки, одержувані від неправомірного відтворення і використання об'єктів авторських і суміжних прав шляхом хабарництва, сприяють зниженню ефективності державного контролю за зазначеними процесами.

Як уже зазначалося, цілісної системи захисту прав авторського права в Україні ще не існує. Є лише розрізнені, часто неузгоджені між собою правові норми, що містять чинні закони України про захист прав авторського права.

Найбільш досконалою, хоча далеко не бездоганною, є система захисту авторського права і суміжних прав. Вона викладена в Законі України «Про авторське право і суміжні права». Ця система далека від зразкової, але вона краща від системи захисту права, зокрема, промислової власності. Її характерними рисами є відшкодування заподіяної шкоди, у тому числі втраченої вигоди. Вона також передбачає обов'язок порушника відшкодувати витрати на адвоката, чого раніше чинне законодавство не знало, а також відшкодування моральної шкоди, що раніше не було властивим нашому законодавству.

Статтею 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [2] визначено порушенням авторського права і (або) суміжних прав, що дає підстави для судового захисту. Відповідно до Указу Президента від 9 грудня 2010 року № 1085/2010 про утворення Державної служби інтелектуальної власності, діяльність якої спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра освіти і науки, молоді та спорту України. На мою думку, органу який опікується правами інтелектуальної власності та захистом авторського права, необхідно надати більш широкі повноваження, як центральному органу виконавчої влади діяльність якого спрямована на співробітництво з науковцями для більш удосконаленої системи подолання порушень прав авторського права.

Враховуючи вище викладене, можна зробити основний, але, водночас, прикрий висновок про те, що хоча система захисту прав авторського права в Україні й відповідає міжнародним стандартам, сама система є вкрай недосконалою. Потрібно розробляти нові принципи захисту прав авторського права. Потрібна більш «жорстка» система захисту прав авторського права, застосування якої має назавжди відбити у порушника бажання використати неправомірно твір чи об'єкт промислової власності.

Недоліками існуючої системи захисту прав авторського права є також відсутність спеціалізованих судів, що призводить до затягування строків розгляду навіть не дуже складних справ з приводу порушення авторського права. Ще однією причиною недостатнього рівня ефективності захисту права інтелектуальної власності є численні можливості уникнути відповідальності порушника за невиконання уже прийнятого судом рішення у справі на користь позивача, що дає йому можливість зволікати з виконанням довгі роки.

Використана література:

1. *Конституція України* // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. *Закон України «Про авторське право і суміжні права»* від 23 лютого 1994 року, зі змін та допов. (згідно з Постановою Верховної Ради України від 23 грудня 1993 року N 3793-XII). — 13 січня 2011 р. — Ч. 2. — Ст. 28.
3. *Коссак В. М.* Право інтелектуальної власності: [підручник] / В. М. Коссак, І. Є. Якубівський. — К.: Істина, 2007. — 208 с.

Сурмак В. В. Принципи та деякі аспекти захисту авторського права в Україні на сучасному етапі.

Досліджено особливості захисту авторського права, які містять правовий захист та правову відповідальність за порушення цих прав. Зазначені проблеми інтелектуальної власності сучасності та шляхи їх подолання. Права авторів та аксіома авторського права. У роботі визначені шляхи вдосконалення системи захисту авторського права.

Ключові слова: право, інтелектуальна власність, авторське право, порушення права автора.

Сурмак В. В. Принципы и некоторые аспекты защиты права Украины на современном этапе.

Исследовано особенности защиты авторского права, которые имеют правовую защиту и правовую ответственность за нарушение этих прав. Определены проблемы интеллектуальной собственности современности и пути их реализация. Права авторов, а также аксиома авторского права. В работе определены пути усовершенствования системы защиты авторского права.

Ключевые слова: право, интеллектуальная собственность, авторское право, нарушение права автора.

Surmak V. Legal Defense Principles and Aspects of Right for Ukraine on the Modern Stage.

It is investigated the defence of copyright, which contain legal defence and legal responsibility for violation of these rights. It is noted the issue of intellectual property of contemporary and the ways of their overcoming: the author rights and axioms of copyright. In process perfection of the system of defence the copyright has asserted standards and can provide the proper guard of rights on object of intellectual property. Taking into account all aforesaid, it should be noted basic, but at the same time annoying conclusion, which can be done it that although system of rights defense of copyright in Ukraine and answers international standards, the system is utterly imperfect.

Key words: right, intellectual property, copyright, violation of right for author.